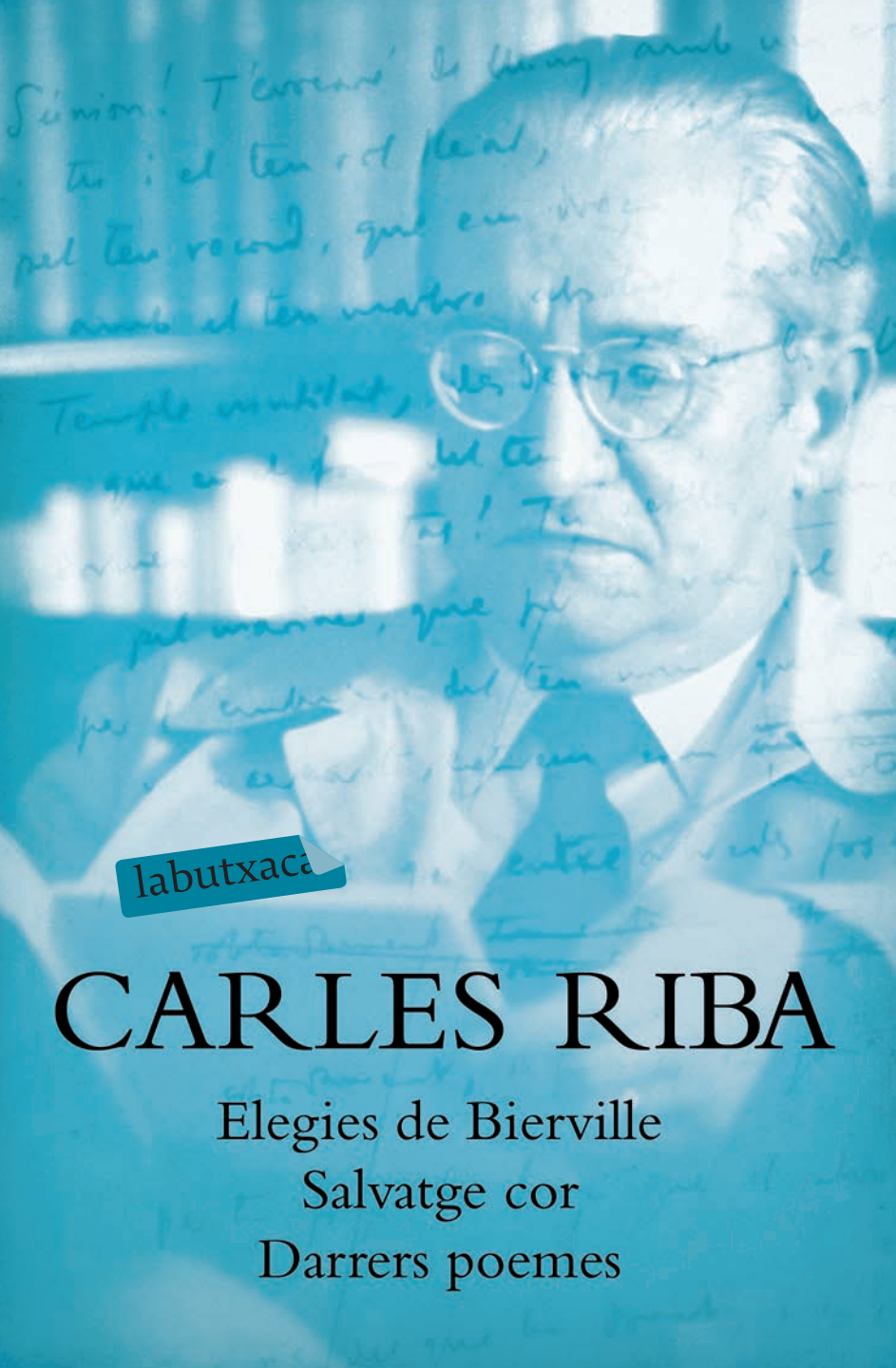

A portrait of Carles Riba, an elderly man with glasses, wearing a suit and tie. The image is overlaid with a blue tint and faint, handwritten text in a cursive script, likely from his poetry. The text is mostly illegible but appears to be in Catalan. A small, dark blue rectangular sticker with the word 'labutxaca' in white is placed over the lower left part of the portrait.

labutxaca

CARLES RIBA

Elegies de Bierville

Salvatge cor

Darrers poemes

Carles Riba

Elegies de Bierville
Salvatge cor
Darrers poemes

Edicions 62
Barcelona

© Hereus de Carles Riba, 2012, 2018
© de la Justificació: Jordi Cornudella, 2018

Primera edició en aquest segell: febrer del 2018
© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.,
labutxaca

Fotocomposició: Moelmo, s.c.p.
Impressió: Liberdúplex
DIPÒSIT LEGAL: B. 28.343-2017
ISBN: 978-84-17031-63-3

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de
l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació
pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa
a les sancions establertes per la llei.

Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos
Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar
algun fragment d'aquesta obra

(www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

TAULA

Justificació (JORDI CORNUDELLA), 9.

ELEGIES DE BIERVILLE

Prefaci a la segona edició, 15.—Nota a la tercera edició, 23.

I. *Era secret el camí, fabulós de tristeses divines*, 27.—II. *Súnion! T'evocaré de lluny amb un crit d'alegria*, 28.—III. *Era tan trist l'amor a l'ombrosa vora enllacada*, 29.—IV. *Pura en la solitud i en l'hora lenta, una dona*, 31.—V. *Clou-te, cúpula verda per sobre el meu cap cristallina!*, 32.—VI. *Com a l'atzar el bus dins l'obaga volta marina*, 33.—VII. *He navegat com Ulisses pel noble mar que separa*, 35.—VIII. *Són abruptes amb noms gairebé de dona amorosa*, 37.—IX. *Glòria de Salamina vermella en el mar a l'aurora!*, 39.—X. *He somiat amb Orfeu a la porta oberta de l'Ombra*, 41.—XI. *Era en la llibertat i en el cel de la meva paraula*, 44.—XII. *Endreça*, 47.

Notes, 49.

SALVATGE COR

Pròleg de l'autor, 59

I. *Que en el cant sigui baix el bes*, 65.—II. *Quina joventut de mar*, 66.—III. *He dormit dins la Torre Obscura*, 67.—

IV. *Misteriós, un so*, 68.—V. *L'arbre ha dit: «Aurores, creixeu,* 69.—VI. *El peu mateix es compon*, 70.—VII. *Penso en el cor —i en l'orient*, 71.—VIII. *Amb callats ocells, la bardissa*, 72.—IX. *Llarga, com s'allarga la nit*, 73.—X. *La nit volgué que fós-sim nit*, 74.—XI. *Frèvol cor de la fosca, flota*, 75.—XII. *Jo inert, i les fosques imatges*, 76.—XIII. *Sempre deguda eterni-tat!*, 77.—XIV, 1. *Escolta, Déu, Tu més pregon, Tu alt*, 78.—XIV, 2. *Llavors he dit: «Creixença de la terra*, 79.—XV. *...I la noia, dreta a la sorra*, 80. XVI.—*Luxúria i castedat*, 81.—XVII. *L'ombra d'Alcestis al marit*, 82.—XVIII. *Tot el que he perdut*, 83.—XIX. *Celeste mur, i els blaus cavalls del vent*, 84.—XX. *Hercules Oetaeus*, 85.—XXI. *Tot neix —i tot pot néixer encara*, 86.—XXII. *Diana als jardins*, 87.—XXIII. *El cant em mena, i animals estranys*, 88.—XXIV. *La meva ànima i el meu cos*, 89.—XXV. *Joventut llunyana*, 90.—XXVI. *No ho diria en va, perquè*, 91.

Apèndix: Versions castellanes de l'autor, 93.

DARRERS POEMES

Illa deserta, 109.—*Més*, 111.—*Dins la nit, els meus anys*, 112.—*Nadal*, 114.—*Cor delatat*, 116.—*Vaig entrar a la llum marina*, 118.—*Cançó d'amor davant d'un cos nu*, 120.—*Ave humilis et potens*, 121.—*Cançó de setembre*, 122.—*Sobre un tema de Vicente Aleixandre*, 124.

JUSTIFICACIÓ

La importància de Carles Riba com a intel·lectual, crític, humanista i traductor dels clàssics va ser capital per a la cultura catalana del seu temps i ho ha continuat sent en els temps de després. En alguns moments, ja en vida de Riba i sobretot més endavant, aquest aspecte de la seva tasca personal ha enfosquit, potser no la transcendència històrica, però sí la vigència de la seva poesia; com si s'hagués de reconèixer com va comptar en el passat, l'obra poètica de Riba, però no calgués llegir-la amb ulls d'avui perquè ja no tingués gran cosa a dir en el nostre present. Res de més fals. Ho demostren de sobres els dos llibres de plena maduresa que aplega aquest volum —*Elegies de Bierville* (1943; primera edició completa, 1949) i *Salvatge cor* (1952)—, que són dues obres cimeres des de qualsevol punt de vista; i ho corrobora el seguit de deu poemes dels últims anys que completen aquesta compilació.

Les dotze *Elegies de Bierville* Riba les va escriure entre l'abril del 1939 i l'agost del 1942, durant l'exili que va passar a França amb la seva família, en condicions molt precàries, abans de tornar a Catalunya l'abril del 1943. Cada elegia és una peça acabada i completa en ella mateixa, però el conjunt traça un procés de despullament que s'inicia en la derrota col·lectiva i la pèrdua individual, passa per la reviviscència mitjançant la reflexió sobre l'experiència amorosa, històrica i poètica, i acaba en una represa esperançada i en una orgullosa afirmació de fe que confereix al llibre una fonda dimensió religiosa.

Els vint-i-set sonets de *Salvatge cor*, escrits entre el maig del 1947 i el març del 1952, assagen l'expressió del que Riba mateix considerava la seva experiència humana elemental, amb una insistència particular en l'amor i les seves facetes. El grau de concentració lírica a què sovint arriben els poemes ens ha semblat que aconsellava d'afegir, en apèndix, les versions en prosa castellana que l'autor va fer de cadascun dels sonets. Són versions que Riba havia escrit amb la finalitat purament privada d'ajudar uns quants poetes castellans a seguir el text català; finalment es van estampar, no signades, a peu de pàgina de l'edició bilingüe de *Salvatge cor* (traducció en vers de Rafael Santos Torroella i pròleg d'Antonio Tovar; Universidad de Salamanca, 1953). L'11 de maig del 1953, abans que sortís aquesta edició, Riba escrivia a Xavier Benguerel i li anunciava que n'hi enviaria un exemplar així que el tingués, perquè el poguessin llegir tant Benguerel com Domènec Guansé (tots dos estaven exiliats a Santiago de Xile i hi havien publicat la primera edició completa de les *Elegies de Bierville*): «per a *Salvatge Cor*, on la dicció és més concentrada [que a les *Elegies*], potser us serà útil, fent-vos més curt el camí, aquesta traducció gairebé interlineal que en realitat és meva». Potser a algun lector d'ara també li farà més curt el camí, i és amb aquesta confiança que la reproduïm aquí.

Els deu «Darrers poemes» (que a les edicions d'obra completa porten el títol «Poemes per a un nou llibre encara sense títol») són d'entre l'agost del 1952 i el juliol del 1958, és a dir, d'un període en què Riba també va escriure el seu últim llibre acabat, *Esbós de tres oratoris* (1957): cinc dels deu «Darrers poemes» són anteriors a l'*Esbós*, un hi pertany («Cor delatat» està integrat, sense títol ni separacions estròfiques, al cant IV del segon oratori, «Llàtzer el ressuscitat») i els quatre últims hi són posteriors. Com en altres llocs de la seva

obra, en aquests poemes la veu de Riba canta amb plenitud lírica, densa però transparent; són el colofó esplèndid d'una trajectòria que va tenir el seu doble zenit en l'apogeu que són les *Elegies de Bierville* i en l'apogeu que també és *Salvatge cor*.

JORDI CORNUDELLA

ELEGIES DE BIERVILLE

I

Era secret el camí, fabulós de tristeses divines,
fins a les aigües vivents que em recordaren un nom,
oh inefable! i una callada manera senzilla
d'amorosi' el pensament per una gràcia tenaç,
Lliures al cel, les tofes havien donat a la terra
llur primavera d'antany, flonja i daurada humilment;
el meu pas, bandejat de tants ahirs d'alegria,
hi ha conhortat l'afany que de l'hivern abaltit
em llançava a un abril incert, ah! com si tinguessin
tots els homes la pau i només jo fos errant.
Somnis per a mi sol en averany i en figura!
L'ànima s'hi coneix, ja no és sola a esperar;
en el parc estremit on sembla estar per renéixer
jo no sé quin déu mort, fill de la font i del verd.

II

Súnion! T'evocaré de lluny amb un crit d'alegria,
tu i el teu sol lleial, rei de la mar i del vent:
pel teu record, que em dreça, feliç de sal exaltada,
amb el teu marbre absolut, noble i antic jo com ell.
Temple mutilat, desdenyós de les altres columnes
que en el fons del teu salt, sota l'onada rient,
dormen l'eternitat! Tu vetlles, blanc a l'altura,
pel mariner, que per tu veu ben girat el seu rumb;
per l'embriac del teu nom, que a través de la nua garriga
ve a cercar-te, extrem com la certesa dels déus;
per l'exiliat que entre arbredes fosques t'albira
súbitament, oh precís, oh fantasmal! i coneix
per ta força la força que el salva als cops de fortuna,
ric del que ha donat, i en sa ruïna tan pur.

III

Per a Joan i Elizabeth

Era tan trist l'amor a l'ombrosa vora enllacada
dels records adormits, tan solitari en la nit
dels rossinyols—ah dolcíssima cosa certa, certa,
cant absolut, per damunt l'alba que et trenca—era tan
pàllid dins la profunda rodona dels tells—cristallina
de primavera, però sols en l'altura—que el mar
ens ha obsedit, perquè fos l'estrella més pura, si hi era,
i ens acutés el Temps, i el pensament, exaltat
sobre l'escuma errabunda, engendrés ocells sense nombre
que el seguissin, oh blancs, gais cavallers del seu vent!
Fins que ens ha pres una illa més verda enllà de les illes,
verda com si tot el que dins terra és impuls
dolç i obstinat de pujar per ser llum amb la llum contra
l'ombra triomfés allí ona per ona, en l'espai
indecís—i en els ulls i en l'ànima: oh més intensa
suavitat abans d'un occident més secret;
oh cant líric que es dreça a l'extrem abrupte del somni,
veu i món acabant junts sobre el buit inhumà!
Torna a tenir-me el vell parc; al llarg dels meus versos
les aigües llisquen monòtonament com un destí presoner.
Ja no el recordo de vist, sinó de com el preveia,
canvi més ric i més pur de l'alegria del mar,
l'últim flotó maragdí del rumb nocturn. Però encara
més innocentment tantes imatges i tant
ai! d'impensable sentit se m'han canviat i es contenen
en el fervor dels dos enamorats juvenils
que al bell cor de la immensa ciutat fumosa ens obriren
llur paradís ple de llum, de voluptat i de risc.

I m'és dolç de comprendre que, dels feliços, agraden
únicament als déus els que han volgut, com els déus,
sota el llit amorós l'onada inestable i, bevent-los
les rialles, els vents que han mesurat el gran freu.

IV

Pura en la solitud i en l'hora lenta, una dona
fa lliscà', amb moviment d'arbre o de crit amorós,
al llarg dolç dels braços alçats, la túnica. Mentre
brilla ja el tors secret, resta captiva en el lli,
dalt, la testa. Un instant o dos. Ah! ¿són prou perquè es trenqui
foscament el lligam entre la bella i aquest
tímid juny que d'ella, nua dins l'ona, esperava
joia i impuls fluvial per a perfer-se? ¿Han estat
prou, que tu, imponderable cosa d'or i mirada,
testa, flor dreta, en surts vaga—i talment reguardant,
ara, els no-res del silenci que eren adés venturosos
còmplices? Un cucut canta de sobte, innocent.
Ella somriu. La sang juvenil del món torna a córrer,
salta, brusca, amb el salt de la magnífica, i va
temps avall, cap a sols més madurs—i ella neda, oh ritme!
cap a l'estiu excessiu—ella i els déus i els meus ulls!

V

Clou-te, cúpula verda per sobre el meu cap cristal·lina!
Aigües de curs discret, brisa que a penes ets més
que un moviment del silenci, imiteu la manera senzilla
com la meva sang ara s'oblida i jo sé.
L'inacabable somni del món endolceix una a una
ses onades entorn del malencònic jardí.
Dins la meva ànima en pau sóc el naufrag que en l'illa
profunda on reneix de la mar, súbitament reconeix
una pàtria d'antany; i no en té sorpresa; el crepuscle
fa més pur el sender—oh pueril! oh reial!
que l'ha tornat a prendre, envellit i nu, però en flama
més a cada pas, més alentint cada pas
perquè vol la nit, i arribar a l'esposa secreta
com esperat d'un esclat sempre imminent de l'enyor,
i ésser l'un per a l'altre un do amorós del misteri
—nit amb joia dels ulls, nit més enllà de la nit!

VI

Com a l'atzar el bus dins l'obaga volta marina
fa el seu vol invertit, amb l'esperança anhelant
de la gran perla perfecta que li serà salvadora,
cert, però, únicament d'un i deu nacres banals:
m'he llançat, oh celestes! dins molta impensada alegria,
i el seu corn més profund mai gairebé m'ha transmès
l'eco irisat de la vostra rialla feliç que allibera;
i he explorat, germans, quanta mortal veritat,
sense arrencar de l'entranya innumerable el mot que hi
dormia, l'incalculable mot, pur en l'espera dels déus!
Ah nocturna amor, quan prop teu sóc ànima sola,
he davallat en mi, somni per somni avall,
ombra per ombra del son descobrint les mortes figures
del passat pueril, fins on naixia el destí
amb invisible figura; i és una entre moltes vegades
que retornava a tu, dona, pel súbit esglai
de tocar com un fruit la divina dolçor reservada
d'un absolut oblit que és nodriment i valor,
no ceguesa i caiguda. És íntima tota innocència
i anterior. Amants, oh si sabéssiu, amants!
Dolces amb insistència imperiosa de flama
semblen les vostres mans una abundància collir
que excedeix reialment la vostra reial desmesura;
fins que defalliu. No. Si goséssiu saber
tant com goseu posseir! De quina més noble harmonia
sou els illuminats, els vehements escultors!
No, la final lassitud d'aquell que travessa un gran somni
i de sobte ha arribat (oh! la més pura és morir)
no és el vostre repòs, amants, quan amb ulls gloriosos
i satisfeta set, únicament contempleu,

simple en sa llum contempleu, renascut de l'obra inefable,
 més present i més nu oh! que a les mans i que al goig,
el bell cos amorós. Us meravelleu, però sense
 esbalair-vos. És sols un retrobar: de més lluny
que de vosaltres mateixos i que de la Faula. Aleshores
 sou dins la plenitud i dins la idea d'un món
fet per a l'estiu i el triomf fastuós de la terra
 i l'esplendor fluvial. Per no més perdre-us, cloeu
tendrament els ulls i seguiu acreixent-vos en l'alta
 visió que heu creat. Ja com un somni, però.
Fins que us despertareu com d'entre vivents per a un somni
 entre adormits. Recordant; sense saber: recordant.